

'Politici nemen alleen risico als ze er slecht voor staan'

Barbara Vis
Barbara Vis (1979) is hoogleraar politieke besluitvorming aan de Vrije Universiteit in Amsterdam. Ze heeft een Fenna Diemer-Lindeboom leerstoel, waarmee de universiteit vrouwelijk wetenschappelijk talent stimuleert om hoogleraar te worden. In 2012 ontving Vis een Vidi-beurs van het NWO voor onderzoek naar riskante politieke beslissingen.

Door Yannick Fritschy

Hoe is dit onderzoeksproject ontstaan?
Dat is volledig uit mijn eigen nieuwsgierigheid voortgekomen. Tijdens mijn studie maakte ik kennis met een besluitvormingstheorie die in economie en psychologie wordt toegepast. Toen ik promoveerde was ik benieuwd of je die theorie ook op politieke besluiten kunt projecteren. Dat bleek verrassend goed te werken. Nu probeer ik met mijn onderzoeksgroep een grotere theorie op te stellen die verklaart wanneer politieke actoren, zoals politici of partijen, riskante besluiten nemen. Daarbij gebruiken we inzichten uit allerlei disciplines, waaronder de politicologie, economie en de psychologie. Met die inzichten zoeken we naar patronen in politieke besluiten over onderwerpen die ver uit elkaar liggen, zoals het hervormen van de verzorgingsstaat en militair ingrijpen.

Wanneer kun je spreken van een riskante beslissing?
Als de onzekerheid over de gevolgen voor degenen die de beslissing nemen groot zijn. Het besluit om ergens militair in te grijpen is bijvoorbeeld riskant, omdat een partij daarmee een hoop zetels kan verliezen, terwijl onzeker is wat het aan zetels kan opleveren. Met name de negatieve gevolgen van een riskant besluit kunnen groot zijn. Daarom zijn politici en partijen niet snel geneigd om zulke besluiten te nemen. Pas als ze in zwaar

weer zitten en zetels dreigen te verliezen, verandert dat. Het CDA heeft bijvoorbeeld tot de jaren negentig nauwelijks het risico genomen om de partijstandpunten aan te passen, totdat de partij in 1994 in de oppositie kwam en zulke beslissingen plotseling wel nam. Andersom had de Christenunie jarenlang niets te verliezen als oppositiepartij en daardoor geen motivatie om standpunten te wijzigen. Maar toen ze in het kabinet Balkenende-IV zaten, veranderde dat en namen ze prompt het voor hen riskante besluit om homoseksuelen in de partij toe te laten.

'Soms heeft onderzoek vandaag of morgen nog geen direct nut, maar overmorgen wel'

Zijn er ook partijen die wel risico nemen?
Het blijkt dat politieke actoren allemaal pas risico nemen als ze daartoe geprikkeld worden door verslechterende omstandigheden. Dat zag je bijvoorbeeld ook in Duitsland omtrent de verzorgingsstaat. Het eerste kabinet Schröder nam geen ingrijpende maatregelen op dat gebied, maar het tweede kabinet, dat er in de peilingen slecht voor stond en geconfronteerd werd met oplopende werkloosheid, ging dat opeens wel doen. Het zou nuttig zijn als politici dit patroon zelf doorzien,

zodat ze ook riskante maatregelen durven te nemen als het wel goed gaat.

Vertellen jullie dat ook aan politici?
Ons onderzoek staat los van de politiek. Zo voorkomen we ook belangenverstrengeling. Wij doen primair fundamenteel onderzoek naar patronen in de riskante politieke beslissingen genomen door verschillende politieke actoren, over verschillende onderwerpen. Als we een algemene theorie hebben gevonden, dan is een mogelijke volgende stap om te onderzoeken welke strategieën politici kunnen toepassen om een riskante maatregel succesvol uit te voeren.

Is er momenteel nog wel genoeg ruimte voor fundamenteel onderzoek?
Wij hebben zeker genoeg vrijheid, maar het baart me wel zorgen dat de focus vanuit Den Haag steeds sterker op toegepast onderzoek ligt. De roep van de maatschappij om verantwoord onderzoek is begrijpelijk, maar politici moeten duidelijk maken dat onderzoek soms weliswaar vandaag en morgen nog geen direct nut heeft, maar overmorgen wel. Dat is een goed voorbeeld van een riskante beslissing, die op de lange termijn goed kan uitpakken. ■

Meer informatie
Meer over Barbara Vis en haar onderzoek op haar website: barbaravis.nl
Een korte presentatie van Vis tijdens haar inauguratie bij de Jonge Akademie is te zien op: youtu.be/kDgcLeUIWoI